

از گالیانو تا فرهنگ اینوئیت^۱

چرم ماهی ساخت مایه‌ای برای صنعت نساجی^۲

مُد آغاز کرد. این علاقه‌مندی حاصل سال‌ها همکاری و تاثیرپذیری از افکار استادش جان گالیانو بود که او را با فرهنگ اینوئیت آشنا کرده و از طریق او بود که پالومینو چرم ماهی را کشف کرد: این ماده برای اولین بار در نمایشگاهی با عنوان اولین نگاه در پاریس توسط یک کارخانه چرم‌سازی ایتالیایی ارائه شده بود. البته خط‌مشی این دو به عنوان استاد و شاگرد متفاوت بود؛ درحالی‌که گالیانو نگران کاهش این ساخت‌مایه برای بازار طراحی‌های لوکس و فاخر خودش بود، پالومینو به جنبه‌های فرهنگی و قوم‌شناختی آن علاقه‌مند شد و تصمیم گرفت از ضرباهنگ دنیای مُد فاصله بگیرد و به خود فرصت دهد از طریق نشست و برخاست و معاشرت با قبایل بومی مختلف، کاربرد چرم ماهی را در حال و گذشته این قبایل مطالعه کند. هدف نهایی مطالعات او کاربرد بهینه چرم ماهی در بازار مُد است. همچنین آموزش فراوری این ماده خام با ارزش در مدارس، آموزش تولید پایدار چرم و فنون مختلف فراوری آن به دانشجویان، از دباغی گرفته تا رنگ‌رزی از اهداف اصلی اوست.

سنتی باستانی در خدمت اقتصادی چرخشی

کاربرد چرم ماهی در تولید پوشاک برای ساکنین قطب شمال که در کناره رودخانه‌ها و سواحل آب‌ها زندگی می‌کنند، قصه جدیدی نیست. شواهد این کاربرد در زمان‌های قدیم را می‌توان در سیبری، کشورهای اسکاندیناوی، آلاسکا، جزیره هوکایدو ژاپن و دیگر سرزمین‌های شمال این کشور و همچنین در شمال شرقی چین پیدا کرد. از آنجا که چرم ماهی از ضایعات محصولات غذایی حاصل می‌شود، استفاده از آن در تولید پوشاک نشان‌دهنده کاربرد اقتصاد چرخشی است.

قهرمانان زن

مطالعه فراوری چرم ماهی فرصتی برای مواجهه دانش انسان‌شناسی با مُد است تا جنبه‌های جامعه‌شناختی این فرایند را مثل نقش زنان در آن برجسته‌تر کند، چراکه زنان در این جوامع اغلب نه تنها مسئول تامین ماهی به عنوان خوراک اصلی خانواده هستند، بلکه فراوری این محصول را نیز به عهده دارند و این جنبه‌ای است که کمتر به آن پرداخته شده و غالباً از چشم دنیای غرب پنهان مانده است.

الیسا پالومینو؛ از جان گالیانو تا قطب شمال

الیسا پالومینو، طراح مُد اسپانیایی و زاده اواخر دهه ۶۰ میلادی در شهر والنسیاست. او بیش از ۲۵ سال کار و تجربه‌اندوزی در مهم‌ترین مراکز بین‌المللی مُد از جمله دیور، موسکینو، روبرتو کاوالی، دیان فون فورستنبرگ و جان گالیانو را در کارنامه حرفه‌ای خود دارد. او از سال ۲۰۱۲ خود را وقف پژوهش‌های دانشگاهی و تدریس در زمینه مُد پایدار کرده است. در حال حاضر خانم پالومینو مدیر گروه مُد چاپی در سنترال سنت مارتینز لندن است و در مدارس شناخته شده مُد، از پارسونز در نیویورک تا پولی‌مُد^۳ در فلورانس، زیر نظر پاتریک دی ماینک^۴ تدریس می‌کند. در سال ۲۰۱۷، پالومینو با استفاده از فرصت مطالعاتی ارائه شده در مرکز مُد پایدار در کالج مُد لندن^۵، پژوهش تخصصی خود را در مقطع دکترا بر روی چرم ماهی به عنوان ماده خام و ساخت‌مایه‌ای مناسب برای صنعت

۱- اسکیموهای ساکن کانادا و گرینلند.

۲- مدلی از تولید و مصرف است که شامل به اشتراک‌گذاری، اجاره، استفاده مجدد، تعمیر، نوسازی و بازیافت مواد و محصولات موجود تا حد امکان می‌باشد. به این ترتیب چرخه عمر محصولات افزایش می‌یابد و در عمل به معنای کاهش ضایعات به حداقل است. مترجم

۳- Elisa Palomino (۱۹۶۹). این هنرمند علاوه بر طراحی لباس پایدار و دوست‌دار محیط زیست و پژوهش و تدریس در این زمینه، ساخت فیلم با موضوع مُد پایدار را نیز در کارنامه حرفه‌ای خود دارد. مترجم

۴- John Galliano (۱۹۶۰). طراح مُد بریتانیایی از تاثیرگذارترین هنرمندان در فرهنگ بریتانیا که تاکنون چهار بار جایزه بهترین طراح سال بریتانیا را دریافت کرده است. او که سال‌ها طراح ارشد شرکت‌های مُد فرانسوی مانند ژئوشن و دیور بوده است، در حال حاضر مدیر نوآوری شرکت مُد فرانسوی مزون مارلا است. او گیاه‌خوار است و از سال ۲۰۱۸ اعلام کرده که دیگر از خز در طراحی‌هایش استفاده نمی‌کند. مترجم

«افق چرم ماهی ۲۰۲۰»

پوست ماهی سالمون به عنوان جایگزینی برای پوست مار

در سال ۲۰۲۰ الیسا پالومینو پروژه «افق چرم ماهی ۲۰۲۰» را ایجاد کرد، پروژه‌ای که به بررسی امکانات این ماده اولیه در بازار مُد لوکس به عنوان جایگزینی پایدار برای سایر چرم‌ها می‌پردازد.

پالومینو توضیح می‌دهد: «چرم ماهی کارمادهای کم‌ویبیش مقاوم است که در دنیای هنر برای اجرای فنون مختلف از مجسمه‌سازی گرفته تا اوریکامی کاربرد دارد. از آنجا که رنگ را به خوبی جذب می‌کند، بنابراین کارماده مناسبی برای چاپ است. حتی با رنگ‌های گیاهی می‌تواند به خوبی رنگ‌آمیزی شود؛ من گل‌دوزی و چاپ دیجیتال را روی آن آزمایش کردم. شرکت‌های زیادی وجود دارند که از چرم‌های غیربومی استفاده می‌کنند که حیوان فقط به خاطر آن کشته می‌شود، در حالی که ماهی‌ها مصرف خوراکی دارند. من آرزو دارم روزی چرم ماهی، به خصوص پوست ماهی سالمون، جایگزین پوست مار شود».

آرد ذرت به عنوان ماده‌ای برای دباغی پوست

پالومینو در نشست و برخاست با قبایل مختلف، فرآیندهای مختلفی را کشف کرد: «در شمال شرقی چین، در امتداد سواحل رودخانه‌ی آمور و نه‌چندان دور از سیبری، جمعیت عشایری هژن از آرد ذرت برای دباغی استفاده می‌کنند که به وفور از مزارع همان منطقه به دست می‌آید. در جزیره هوکایدو در ژاپن، از بخور استفاده می‌شود که یکی از قدیمی‌ترین فنون تمیز کردن و دباغی پوست است. از زمان‌های قدیم چکمه‌های چرمی با همین فن از پوست ماهی سالمون ویژه همان منطقه، تولید شده است.

آموزش دستی و تجربی

تا آنجا که به آموزش مربوط می‌شود، چرم ماهی می‌تواند جایگزینی باشد برای نظام دانشگاهی که نظامی کاملاً نظری است؛ سیستم آموزشی که معیارهای آن را برندهای بزرگ مُد تعریف می‌کنند: «در دپارتمان من که مختص مُد چاپی است، تلاش بر این است که با دست خلق کنیم. چرم ماهی به دانش‌آموزان این فرصت را می‌دهد که روش‌های غیرمتعارف را تجربه کنند. فرآیند فرآوری تا پنج روز طول می‌کشد. این فرآیند نیاز به زمان و انرژی دارد و بنابراین استفاده دقیق از مواد مهم است و دامنه خطای مجاز بسیار کم است. دانش‌آموزان این را درک می‌کنند و تلاش می‌کنند محصولاتی زیبا و بدون زیاله خلق کنند».

اما خارج از لندن، پالومینو موفق می‌شود به دانشجویانش تجربیات خوشایندتری ارائه کند: «یک بار با دانشجویانم از دانشگاه ایسلند در ریکیاویک، برای خرید ماهی به بازار رفتیم، پوست آن را کندیدیم و تمام مراحل فرآوری را با راهنمایی پیران محلی انجام دادیم. آن شب جشن گرفتیم و ماهی سالمونی را که خریده بودیم پختیم و با هنرمند بومی که راهنمای ما بود، آن را خوردیم. دفعه بعد امیدوارم بتوانیم ماهی‌گیری هم بکنیم».

Il. Hezhen

شهریور ۱۴۰۳ ♦ شماره ۳۰۷

کتابخانه

نلدنکر

سه چیز پایدار نماد

«مال بی‌تجارت»، «علم بی‌بحث» و «ملک بی‌سیاست»

چرم ماهی: استعمار و ممنوعیت

پیدا کرد. چرم ماهی نام کنسرسیومی تحقیقاتی است متشکل از سازمان‌های شش کشور مختلف که برای ترویج اقتصاد چرخشی و پایدار سرمایه‌گذاری کرده‌اند. این کنسرسیوم توسط چارچوب رایس برگرفته از پروژه «چرم ماهی افق ۲۰۲۰» تشکیل و پشتیبانی می‌شود و این تحقیقات را تا سال ۲۰۲۳ ادامه خواهد داد.

توضیح عکس‌ها:

۱. الیسا پالومینو با دسته گل همیشگی روی سرش. این دسته گل روی سر، جزء جدایی‌ناپذیر طراحی‌های او برای زنان است که نماد عشق او به طبیعت است.
۲. الیسا در حال یادگیری روش‌های سنتی دباغی و رنگ‌رزی چرم ماهی از بومیان.
۳. نقش‌پردازی روی چرم ماهی با استفاده از روش‌های سنتی ژاپنی.
۴. کیف‌های کوچک از جنس چرم ماهی با نقش‌های ژاپنی.
۵. کیمونو از جنس چرم ماهی با نقش‌های ژاپنی
۶. کفش نایک با رویه‌ای از جنس چرم ماهی

با توجه به خشونت‌هایی که جمعیت‌های بومی از سوی قدرت‌های مختلفی که سرزمین‌هایشان را مستعمره کرده‌اند، متحمل شده‌اند، این امر که فرآوری چرم ماهی هم‌چنان زنده مانده و به دست ما رسیده، شگفت‌انگیز و حائز اهمیت است. برای مثال زمانی که ژاپنی‌ها به هوکایدو رسیدند، علاوه بر اینکه مردم محلی را از زبان مادری خود محروم کردند، صید ماهی سالمون را نیز قدغن کردند. به همین ترتیب زمانی که روس‌ها و آمریکایی‌ها به آلاسکا رسیدند این اتفاق افتاد: ابتدا ماهی‌گیری را که وسیله اصلی امرار معاش بود، قدغن کردند و سپس مذهب کاتولیک را تحمیل و اعمال شمنی معمولی فرهنگ بومی را ممنوع کردند. به همین دلیل آثار پالومینو از دو وجه ارزش بیشتری پیدا می‌کنند: به دلیل روابطی که او بین جهان‌های مختلف، دنیای هنر و دنیای مُد ایجاد می‌کند و ملموس کردن سنت‌های باستانی اقوامی که با آن‌ها در تعامل و نشست و برخاست است برای نسل جوان.

الیسا پالومینو - تعامل بین فرهنگ‌ها

هدف نهایی کارگاه‌های کار عملی و پژوهش‌های نظری الیسا پالومینو، تنها طراحی و تولید پوشاک نیست، بلکه تهیه ابزار لازم برای فرآوری مواد است تا هرکسی بتواند به روش دلخواه خود این ماده را ساخت‌مایه کارش قرار دهد. اما هر از چند گاهی به مناسبت برگزاری نمایشگاه یا کنفرانس، او و همکارانش محصولات نیز عرضه می‌کنند. پوشاکی که در طراحی و تولید آن‌ها از فرهنگ‌های بومی الهام می‌گیرند؛ از فرهنگ و سبک زندگی که در پیوند با محیط و طبیعت اطراف شکل گرفته و پیش از آن که استعمارگران چیزی به آنها تحمیل کنند، تکامل پیدا کرده است. پالومینو برای خلق نیم‌تنه‌ای که در کنفرانس مجموعه مُد مسئول در آنتورپ در سال ۲۰۲۱ به نمایش گذاشته شد، سوالی را مطرح کرد و این نیم‌تنه در واقع پاسخ به این پرسش بود: چه اتفاقی می‌افتاد اگر زمانی که ژاپنی‌ها به هوکایدو وارد شدند، به جای تلاش برای سرکوب فرهنگ بومی آینو، آن را با دانش و شناخت خودشان از جهان می‌آمیختند؟ پاسخ این سوال یک کیمونوی چرم سالمون بود که با استفاده از روش سنتی چاپ کاتازوم طرح‌هایی روی آن نقش بسته و به رنگ نیلی آغشته شده بود، رنگی که به طور سنتی توسط ژاپنی‌ها برای رنگ کردن پنبه استفاده می‌شده است.

در سال ۲۰۱۹، خانم پالومینو به عنوان دانشیار در سنترال سنت مارتینز، یک بورس پژوهشی برای پروژه خود تحت عنوان پوشاک چرم ماهی بومیان قطب شمال: تأثیرات فرهنگی و اکولوژیکی بر آموزش عالی مُد دریافت کرد و به این ترتیب امکان بیشتری برای ادامه پژوهش‌های خود در این زمینه

۱۲ هوکایدو بزرگ‌ترین جزیره کشور ژاپن است. ابتدا قوم آینو (قوم باستانی سیبریایی) یا ژاپنی‌های اصلی ساکن این جزیره بودند. سپس ژاپنی‌های زردپوست وارد این جزیره شدند و این قوم را در بیشتر نقاط در خود استحاله کردند.

Responsible Fashion Series ۱۳

۱۴ کاتازوم یک شیوه‌ی ژاپنی رنگ‌رزی پارچه است که در آن از چسب‌های مقاوم و انواع شابلون استفاده می‌شود. ماده اصلی این رنگ‌رزی آرد برنج است.